

Hız. Peygamber Döneminin İktisadî Yapısı, yazar Fethi Yıldırım (Ankara: Fecr Yayınları, 2024), 338 sayfa, ISBN: 9786256602953*

The Economic Structure During the Prophet's Era by Fethi Yıldırım
(Ankara: Fecr Publishing, 2024), 338 pages, ISBN: 9786256602953

Ramazan Gök

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
gkrmzn01@gmail.com
ORCID: 0009-0007-0007-4295

**Hız. Peygamber Döneminin İktisadî Yapısı, yazar Fethi Yıldırım
(Ankara: Fecr Yayınları, 2024), 338 sayfa, ISBN: 9786256602953.**

Öz

Fethi Yıldırım'ın Hız. Peygamber Döneminin İktisadî Yapısı adlı eseri İslâm öncesi ve Hız. Peygamber dönemi Hicaz ekonomisini tarihsel ve kaynak temelli bir perspektifle incelemektedir. Eser, ticaret yolları, pazarlar, halkın geçim kaynakları, devlet gelir-giderleri, Mekke ticareti, infak ve ekonomik fedakârlıklar gibi konuları ele almakla birlikte, çoğunlukla olgusal tespitler ve fikhî-tarihî açıklamalar üzerinden ilerlemektedir. Kitap, tekil bir ekonomik sistem kurma iddiasından ziyade dönemin iktisadî faaliyetlerini belgelemeyi amaçlamakta, geniş kapsam ve kaynak kullanımıyla araştırmacılar için değerli bir referans sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Ekonomi, Hicaz, Sistem, Hız. Peygamber.

Economic Structure of the Era of the Prophet, by Fethi Yıldırım (Ankara: Fecr Publications, 2024), 338 pages, ISBN: 9786256602953.

* **İntihal Taraması/Plagiarism Detection:** Bu makale intihal taramasından geçirildi/This paper was checked for plagiarism.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Ramazan Gök).

Geliş/Received: 25 Ekim/October 2025 | **Kabul/Accepted:** 3 Şubat/February 2026

Atıf/Cite as: Ramazan Gök, Hız. Peygamber Döneminin İktisadî Yapısı, yazar Fethi Yıldırım (Ankara: Fecr Yayınları, 2024), 338 sayfa, ISBN: 9786256602953, Daniname 12, 69-76

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18928540>

CC BY-NC 4.0 | This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Abstract

Fethi Yıldırım's work titled *The Economic Structure of the Era of the Prophet* examines the pre-Islamic and Prophetic-era Hejaz economy from a historical and source-based perspective. While the work addresses topics such as trade routes, markets, the livelihoods of the people, state revenues and expenditures, Meccan trade, *infaq*, and economic sacrifices, it primarily proceeds through factual findings and juridical-historical explanations. Rather than claiming to establish a singular economic system, the book aims to document the economic activities of the period, offering a valuable reference for researchers with its broad scope and extensive use of sources.

Keywords: Islamic History, Economy, Hejaz, System, The Prophet.

Fethi Yıldırım tarafından kaleme alınan ve 2024 yılında Fecr Yayınları tarafından yayımlanan *Hz. Peygamber Döneminin İktisadî Yapısı* adlı eser, İslâm öncesi ve Hz. Peygamber dönemi Hicaz bölgesinin ekonomik çerçevesini tarihsel ve kaynak merkezli bir yaklaşımla ele almaktadır. Toplam 338 sayfadan oluşan çalışma, önsöz, giriş ve üç ana bölümden meydana gelmektedir. Kitap, olgusal verilere ve tarihsel malzemeye dayanan bir perspektifle; Arap Yarımadası'ndaki ticaret yolları, pazar ve panayır düzenleri, geçim ve üretim kaynakları, devlet gelir-gider kalemleri, Mekke ticareti, faizcilik uygulamaları, Hz. Peygamber'in ticari faaliyetleri, Müslümanların Mekke'de maruz kaldığı ekonomik sıkıntılar, ambargo süreci, infak örnekleri ve ekonomik fedakârlıkların toplumsal karşılığı gibi başlıkları kapsamlı biçimde işlemektedir. Başlıkların içeriğine bakıldığında ise genel anlamda konuya dair herhangi bir tez veya sentez geliştirilmemiş; içerik daha çok günlük ticari uygulamaların tespitleri, tarihî anlatılar (örneğin s. 142) ve bazen de fıkâhî açıklamalar (s. 158 - 161) üzerinden sunulmaktadır.

Eser, ele aldığı konu itibarıyla daha önce çeşitli araştırmalarda parça parça incelenmiş iktisadî unsurları bir araya getirerek hem ekonomik yapıyı hem de dönemin menfî gelir kaynaklarını bütüncül bir çerçevede sunması bakımından özgün bir nitelik taşımaktadır. Bu yönüyle çalışma, Hz. Peygamber dönemi iktisadî yapısına dair araştırma yapmak isteyenler için geniş hacimli bir bilgi bütünü sağlamaktadır. Bununla birlikte bu değerlendirme, doğrudan içerikte ortaya konan bir tezden ziyade, kitabın bölüm kurgusunun oluşturduğu genel izlenime dayanmaktadır; zira yazar, daha çok tarihsel olayları, ticari pratikleri ve hukukî açıklamaları aktarmakta, sistematik bir iktisadî model ya da özgün bir teori geliştirme iddiasında bulunmamaktadır.

Yazar, kendisini bu çalışmaya yönelten temel motivasyonunu giriş kısmında şu ifadeyle ortaya koymaktadır: “İslamî esasların ilk uygulamaya konulduğu Hz. Peygamber döneminde gerçekleştirilen iktisadî hayatı araştırarak günümüze ışık tutmasına yardımcı olabilmektir.” (s. 14). Bu ifade, iddialı bir yaklaşım olarak değerlendirilebilmektedir. Zira insan durağan değil sürekli gelişen, değişen ve dönüşen bir varlıktır. Dolayısıyla tarihsel ve toplumsal koşulların köklü biçimde farklılaştığı bir dönemin iktisadî yapısının doğrudan günümüze ışık tutabileceği yönündeki iddia hem metodolojik hem de uygulanabilirlik açısından tartışmaya açık hale gelmektedir. Bununla birlikte, eserin bütününe bakıldığında yazarın örtük olarak savunduğu temel hedefin bir sistem inşa etmekten ziyade nüzûl ortamında ortaya çıkan ekonomik pratikleri tespit etmek ve okuyucuya tarihsel bir tablo sunmak olduğu görülmektedir. Nitekim kitapta yer alan anlatılar, belirli bir savunma geliştirmekten çok, dönemin ekonomik faaliyetlerini ve bu faaliyetlerin sebep-sonuç ilişkilerini aktarma yönünde şekillenmiştir. Bu nedenle eserin değerlendirilmesinde, genel anlatı üzerinden hüküm vermek yerine bölümler bazında bir inceleme yapılarak her bölümün güçlü ve zayıf yönlerinin ayrı ayrı ele alınması daha sağlıklı bir yöntem olacaktır.

Eserin birinci bölümü, risâlet öncesi Hicaz’ın iktisadî yapısını ele almakta ve ekonomik faaliyetlerin anlaşılması için gerekli olan coğrafi ve toplumsal arka planı ortaya koymaktadır. Bu açıdan bakıldığında, bir bölgenin ticarete elverişliliğinin coğrafi koşullarla ilişkisi doğru bir ön kabul olarak alınmış; yazar, Arap Yarımadası’nın temel özelliklerini detaylı biçimde tasvir ederek okuyucunun zihninde bir ticaret ağı haritası oluşturmayı başarmıştır (s. 35–39). Bölümün devamında, bölgede yürütülen ticari pratikler, bu pratiklerin dinî yaşamla kesişen yönleri ve söz konusu ilişkinin toplumsal sonuçları üzerinde durulmaktadır (s. 40–46). Bununla birlikte, ekonomik hayatı şekillendiren unsurlar ile dinî-kültürel yapı arasındaki neden-sonuç ilişkilerinin yeterince analitik biçimde işlenmemesi, anlatının derinliğini sınırlamakta ve beklenen teorik tutarlılığın tam olarak sağlanamadığı izlenimini vermektedir.

Bu bölümün bir diğer problemi, kitabın kapsam sınırlılığıyla ilgilidir. Yazar, eserin giriş kısmında çalışmanın Mekke ve Medine ile sınırlandırıldığını açıkça ifade etmesine rağmen (s. 14), birinci bölümde

Şan, Irak, Bahreyn, Umman ve Yemen gibi geniş bir bölge coğrafyasına yayılan panayır ve pazarların ayrıntılı biçimde ele alınması (s. 55–59), hem bölümün gereksiz şekilde uzamasına hem de kitabın kendi beyan ettiği çerçevenin dışına taşmasına neden olmuştur. Söz konusu ayrıntılar tarihsel arka planı zenginleştirirse de metodolojik tutarlılık açısından eleştiriye açıktır; zira bu genişleme, eserin odak noktasını dağıtmakta ve konunun” bütünlüğünü zayıflatmaktadır.

Birinci bölümde yazar Hz. Peygamber döneminin iktisadî yapısını ele alırken ortaya çıkan en önemli sorunlardan biri, sürdürülebilir üretim kaynakları ile olağanüstü ve süreksiz gelir unsurlarının birbirinden ayırt edilmemesidir.¹ Bu, kitabın genelinde tekrar eden bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim bir toplumun ekonomik yapısını ele alırken, öncelikle o toplumu ayakta tutan sürekli gelir unsurlarına odaklanılmalı, menfi veya yalnızca geçici fayda sağlayan gelirler ise yapının içinde ekonomik temel olarak değerlendirilmemelidir. Buna binaen yazar tarım, hayvancılık, ticaret ve zanaatkârlık gibi faaliyetleri toplumun iktisadî omurgasını oluşturan sürekli ve tekrar eden üretim biçimleri olarak ele almaktadır. Buna karşılık ganimet, fey, miras, hediyeler ve mehir gibi gelirler, olağanüstü koşulların ürünü olup süreklilik arz etmemektedir. Ganimet, yalnızca savaş ve çatışma sonucu elde edilen bir mali destek olup, hiçbir ekonomik yapının temel dayanağı olamamaktadır.² Ancak yazar, ganimetri Arap coğrafyasının genel geçim kaynağıymış gibi lanse etmekte ve kabileler arası çatışmaları bu bağlamda, ganimet adı altında bir ekonomik faaliyetmiş gibi değerlendirmektedir. Dahası, yazar süreksiz gelirleri de genel gelirler arasına dâhil ederek, bunları iktisadî yapı şemsiyesi altında ele almıştır (s. 80–85).

Bu ayrımın yapılamaması, ekonomik analizde temel bir zafiyet yaratmakta; günümüz tabiriyle “para adına ne varsa” ele alınmakta ve birinci bölümün sonlarına doğru konu neredeyse tamamen ekonomik yapıdan sapmaktadır. Bu yaklaşım, dönem ekonomisinin geçici ve istisnai gelir kaynaklarına dayalıymış gibi yanlış bir algıya yol açabilmektedir. Özgün “İmar, iskân ve yapı malzemeleri” başlığı altında Mekke ve

¹ İbrahim Halil Gümüştekin, Hz. Peygamber (sav) Döneminde Ekonomik Hayat (Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 6-43

² Mehmet Erkal, “Ganimet”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (İstanbul: TDV Yayınları, 1996), 13/351.

Medine'deki ev çeşitlerinin tanıtımı ve yapı malzemelerinin anlatımı okuyucuda söz konusu konunun iktisadî bağlamının yeterince net olmadığı hatta hiç olamadığı izlenimini uyandırmaktadır (s. 87).

Eserin ikinci bölümünde risâlet sonrası iktisadî yapı ele alınmaktadır. Ancak bu başlık, ilk bakışta şu izlenimi vermektedir: Vahyin nüzülüyle birlikte köklü bir ekonomik dönüşüm yaşanmış ve İslâm öncesi iktisadî düzen büyük ölçüde değişmiştir. Oysa bu varsayım, mevcut tarihsel veriler ışığında tartışmaya açıktır. Zira böylesi bir dönüşümün meydana geldiğini ortaya koyan sistematik ve doğrudan kanıtlar sunulmamaktadır. Bu nedenle ekonomik yapıyı “öncesi” ve “sonrası” şeklinde keskin bir ayrımla ele almanın gerekçesi, içerik yönünden ikna edici görünmemektedir. Nitekim eserde “Mekke’de iktisadî hayata dair inen ayetler ve iktisadî yenilikler” başlığı altında yapılan değerlendirmeler incelendiğinde, tartışmanın ağırlıklı olarak ekonomik olgulardan ziyade sosyal dönüşümler ve bireysel davranış değişimleri üzerinden yürütüldüğü görülmektedir. Bu durum, bölüm başlığı ile içerik arasında belirgin bir uyumsuzluk meydana getirmekte ve tartışmanın kavramsal çerçevesini belirsizleştirmektedir (s. 104). Yazarın kimi olguları yalnızca ekonomik bir bağlam içine yerleştirerek yorumlaması, bazı yerlerde konunun kendi sosyolojik gerçekliğinden uzaklaşmasına da yol açmaktadır. Benzer biçimde yazarın, Müslümanlara uygulanan boykotu Mekke döneminin “en önemli iktisadî faaliyetlerinden biri” olarak ekonomik yapı kapsamında değerlendirmesi de sorunludur (s. 106). Zira boykot, tarihsel bağlamı dikkate alındığında, salt ekonomik bir yaptırım niteliği taşımamakta; sosyal dışlanma, kabile içi dayanışmanın kırılması, siyasal baskı ve toplumsal tecrit gibi çok yönlü sonuçları olan kompleks bir mekanizma olarak karşımıza çıkmaktadır.³ Dolayısıyla bu olgunun yalnızca ekonomik ekseninde okunması, dönemin toplumsal dinamiklerini indirgemeci bir çerçeveye sıkıştırmakta ve meseleyi bütüncül analiz imkânından uzaklaştırmaktadır.

Ayrıca, Medine döneminde Müslümanların kendi aralarında gerçekleştirdikleri gündelik ve sıradan yardımlaşma pratiklerinin, iktisadî hayatın sistematik bir tezahürüymüş gibi sunulması, olgunun olay-olgu

³ Mehmet Azimli, “Mekke Dönemindeki Boykot Yılları Üzerine Bazı Mülâhazalar”, İstem 4/7 (2006), 56-58.

ayrımı gözetilmeksizin ele alındığını göstermektedir. Bu yardımlaşma biçimleri, kurumsal bir ekonomik modelin unsurları değil; iman merkezli toplumsal dayanışmanın doğal ve kendiliğinden gelişen yansımalarıdır. Dolayısıyla bu uygulamaları ekonomik sistemin yapı taşları olarak yorumlamak hem kavramsal hem de tarihsel düzlemde anlam daralmasına yol açmaktadır.

Benzer şekilde Ensar - Muhacir kardeşliğinin iktisadî faaliyet kategorisi içerisinde değerlendirilmesi (s. 114–117), İslam'ın birleştirici ve kaynaştırıcı yönünü imanî temellerden soyutlayıp kardeşliği ekonomik bir zemine dayandırma izlenimi doğurabilmektedir. Oysa bu yaklaşım, İslam'ın toplumsal birliktelik ve dayanışmayı maddî zemine indirgeyen yaklaşımları açık biçimde reddeden değerler sistemiyle de bağdaşmamaktadır.⁴ Böyle bir yorum, dinî dayanışmanın manevi ve ahlâkî esaslarını arka plana itmekte; dahası Weberyen anlamda çok boyutlu bir toplumsal açıklamadan uzaklaşarak ekonomik indirgemeciliğe kapı aralamaktadır.

74

Yazarın Habeşistan hicretini ekonomik bir perspektiften açıklamaya yönelmesi de ciddi bir metodolojik sorun ortaya koymaktadır (s. 109). Her ne kadar Müslümanların oraya giderek ekonomik bir zemin oluşturmayı hedefledikleri yönünde bir iddia dile getirilse de - üstelik bu iddiayı destekleyecek herhangi bir tarihsel verinin bulunmadığını bizzat kendisi ifade ettiği hâlde - söz konusu çıkarım tarihsel bağlamla uyum göstermemektedir. Zira Habeşistan hicretinin asli motivasyonu zulümden korunmak ve din özgürlüğünü güvence altına almaktır. Müslümanların Habeşistan'a yönelişini mümkün kılan temel unsur, dönemin hükümdarı Necaşî'nin adaletli, kapsayıcı ve barışçıl tutumudur.⁵ Dolayısıyla bu olgunun ekonomik saiklerle yorumlanması hem bağlamı daraltmakta hem de olayı dinî ve sosyolojik boyutlarından soyutlayarak tek boyutlu bir açıklamaya indirgemektedir (s. 111). Bu yaklaşım aynı zamanda yazarın çalışmasının giriş kısmında (s. 15) ifade ettiği metodolojik ilkeyle de belirgin biçimde çelişmektedir: "*Olayları tahlil ederken bazen farklı disiplinlerin verilerinden yararlanarak, dönem içinde gerçekleşen olayları kendi*

⁴ Mehmet Akbaş, "Muhâcirûn–Ensâr Kardeşliğinin Serüveni", *İstem* 15 (Aralık 2010) 61–77.

⁵ Ahmet Önkal, "Hicret", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 17/459.

*şartları içerisinde anlamaya çalıştık.”*⁶ Burada dile getirilen bütüncül ve bağlamsal analiz iddiası, Habeşistan hicretinin ekonomik gerekçelerle açıklanması karşısında tutarlılık kazanmamaktadır.

İkinci ve üçüncü bölümlerde en sık karşılaşılan sorunlardan biri ise birinci bölümde ele alınan konuların farklı başlıklar altında veya aynı başlıkla yeniden işlenmesidir. Örneğin; sayfa 78’de ele alınan ticaret konusu sayfa 217’de, sayfa 79’da işlenen tarım konusu sayfa 218’de, sayfa 80’de ele alınan ganimet meselesi 181–190. sayfalar arasında, sayfa 85’te değinilen hediyeler 193. sayfada, zekât 155 ve 243. sayfalarda, miras 244 ve 274. sayfalarda, mehir 85 ve 249. sayfalarda, pazarda alınıp satılan mallar 63. sayfada, ticari emtia 130. sayfada, sahâbî tüccarlar 99. sayfada, meşhur sahâbe tüccarları 143. sayfada, zanaatkâr sahâbelerin gelirleri 240. sayfada, tedavüldeki paralar 74 ve 120. sayfalarda, icare 69 ve 267. sayfalarda, faiz ise 73 ve 290. sayfalarda ele alınmış; ve benzer biçimde birçok içerik tekrarlanmıştır. Bu tekrarlar, eserin gereksiz ayrıntılarla dolmasına ve okuma akışının sekteye uğramasına yol açmaktadır. Elbette risâlet öncesi birinci bölüm ile risâlet sonrası ikinci ve üçüncü bölüm arasında bazı farklılıklar olduğu gerekçesiyle başlıkların tekrarlanması belli ölçüde savunulabilir. Ancak içeriklerin çoğunlukla aynı bağlam ve biçimde sunulması bu savunmayı da zayıflatmaktadır.

Eserin genel zengin muhtevasının yanında başlıklar ile içerik arasındaki uyum eksiklikleri de dikkat çekmektedir. “İmar, iskân, yapı malzemeleri ve Kâbe’nin yapımı” başlığı altında ele alınan konuların iktisadî yapıyla bağlantısı yeterince açık görülmemektedir. Metinde esas olarak yapı türleri, malzemeler ve mimarî unsurlar üzerinde durulmuş; ancak bu malzemelerin üretim, temin veya ticaret dolaşımıyla olan ilişkisine detaylı değinilmemiştir. Dolayısıyla söz konusu başlık, ekonomik bir çerçeveden ziyade mimarî ve teknik detaylara odaklanmış görünmektedir (s. 87–88). Benzer biçimde, “İskân konusunun ekonomik boyutu” başlığı (s. 276) altında yer alan açıklamalar da ekonomik perspektiften uzak olup, yalnızca yapıların fiziksel yönüyle sınırlandırılmıştır. Ayrıca, eserin yöntem kısmında fikhî konulara girilmeyeceği (s. 14) ve ayrıntılardan kaçınılacağı (s. 15) ifade edilmesine

⁶ Fethi Yıldırım, *Hz. Peygamber Döneminin İktisadî Yapısı* (Ankara: Fecr Yayınları, 2024), 15.

rağmen, bu ilkeye içerikte riayet edilmediği de görülmektedir. Özellikle ganimet, miras, fey ve zekât gibi konuların detaylı biçimde incelenmesi; “uygulama usul ve örnekleri” (s. 164) başlığı altında matematiksel hesaplamalara kadar inilmesi, metodolojik beyan ile içerik arasında belirgin bir tutarsızlık oluşturmaktadır.

Olumlu ve olumsuz yönleri birlikte değerlendirildiğinde eser, temel olarak Hz. Peygamber dönemi ekonomik yapısını ele alması bakımından alan literatürüne kayda değer bir katkı sunmaktadır. Klasik kaynakların yanı sıra modern araştırmalardan da yararlanmış olması, aktarılan bilgilerin hem güvenilirliğini hem de karşılaştırılabilirliğini artırmaktadır. Yer yer dağınıklıklar bulunsa da yazarın dili genel olarak açık, anlaşılır ve takip edilebilirdir. Bunun yanında, kapsamlı bir bibliyografyaya yer verilmiş olması, çalışmanın hem klasik İslâm mirasına hem de Doğu ve Batı literatüründeki çağdaş araştırmalara dayalı çok yönlü bir kaynak kullanımına sahip olduğunu göstermektedir. Bu özellikleriyle eser, dönemin ekonomik hayatını anlamaya çalışan araştırmacılar ile İslâm öncesi ve erken İslâm dönemi Hicaz coğrafyasının sosyo-ekonomik yapısını inceleyen akademisyenler için değerli bir başvuru kaynağı niteliği taşımaktadır.

76

Bununla birlikte yazarın ulaştığı sonuçların, “yeni bir ekonomik sistemin inşa edildiği” veya “İslâm iktisadî sistemi” gibi geniş kapsamlı kavramsal çerçeveleri ima eden bir izlenim uyandırmasına rağmen, eserin genel yaklaşımı bilgisel aktarım düzeyini aşarak teorik bir model ya da sistematik bir iktisadî kurgu ortaya koyamamaktadır. Eserde pek çok ayete ve ekonomik düzenlemeye atıf yapılmış olsa da bu veriler çoğunlukla betimleyici biçimde sunulmuş, analitik bir çözümleme veya kavramsal derinlik geliştirilmemiştir. Bu nedenle sonuç bölümünde ulaşılan çıkarımlar da (s. 311–316) esasen ilgili bölümlerde yer alan tarihsel ve bibliyografik tespitlerin özetinden ibaret görünmekte; kapsamlı ve açıklayıcı bir teorik çerçeve sunmamaktadır.

Kaynakça

Akbaş, Mehmet. “Muhâcirûn - Ensâr Kardeşliğinin Serüveni”. *İstem* 8/15 (2010), 61–77.

Azimli, Mehmet. “Mekke Dönemindeki Boykot Yılları Üzerine Bazı Mülâhazalar”. *İstem* 4/7 (2006), 55–64.

Erkal, Mehmet. “Ganimet”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13/351-354. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.

Gümüştekin, İbrahim Halil. *Hz. Peygamber Döneminde Ekonomik Hayat*. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Önkal, Ahmet. “Hicret”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 17/458–462. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.

Yıldırım, Fethi. *Hz. Peygamber Döneminin İktisadî Yapısı*. Ankara: Fecr Yayınları, 2024.